

خودت بند کفشت را ببند

راهکارهای ایجاد حس مسئولیت‌پذیری در فرزندان
 ابو الفضل ابراهیمی

می‌کنند؛ چراکه مسئولیت‌پذیری امروز و فردای فرزندان تا اندازه زیادی، نتیجه همین رفتارهای پدر و مادر است؛ بنابراین پدر و مادرهای مسئولیت‌پذیر نمی‌توانند از کنار این مسئله مهم بی‌تفاوت بگذرند و آن‌ها می‌دانند اگر امروز به فکر ایجاد حس مسئولیت‌پذیری در فرزندان خود نباشند، فردا دیر خواهد بود. اگر فرزندی امروز مسئولیت تکالیف مدرسه خود را بر عهده نگیرد، شاید در سی‌سالگی هم مسئولیت بدهی‌های خود را بر عهده نگیرد. پدر و مادر باید با اتفاق نظر و همکاری یکدیگر، پیوسته در پی ایجاد فضایی برای تقویت رفتار مسئولانه در فرزندان خود باشند. والدین برای ایجاد و تقویت حس مسئولیت‌پذیری در فرزندان نیازمند

شاید تا به حال شما هم این احساس را داشته‌اید که شمار کم فرزندان در بیشتر خانواده‌های امروزی، سبب توجه افراطی پدر و مادر به رفاه آنان شده است و بارها مشاهده کرده‌اید که بسیاری از خانواده‌ها به بهانه‌های مختلفی مانند اذیت شدن بچه‌ها یا رسیدگی بیشتر به تحصیل آنان و یادگیری مهارت‌های هنری و ورزشی یا کلاس زبان، از واگذاری مسئولیت به فرزندانشان خودداری می‌کنند. پدر و مادرهایی که برای فرزند خود هر کاری می‌کنند و به فرزند خود فرصت تجربه کردن و عهده‌دار شدن مسئولیت‌ها را نمی‌دهند. پدر و مادری که در جزئی‌ترین کارهای فرزند خود نیز مداخله می‌کنند و به عنوان مثال بند کفش فرزند دبستانی‌شان را به بهانه اینکه او نمی‌تواند این کار را انجام دهد، با دست خود می‌بندند، نخستین الگوی‌های خطرناک را به فرزندشان منتقل

آموزش‌های مرتبطند که از طریق مطالعه، مشاوره و شرکت در جلسات آموزشی مرتبط به دست می‌آید و از این مهم‌تر، به‌کارگیری این آموزش‌ها و همکاری پدر و مادر و دیگر اعضای خانواده در این مسیر، نقطه مهمی است که نباید از آن غافل شد. به امید خدا در چند شماره آینده، به برخی از راه‌کارهای ایجاد حس مسئولیت در کودکان و نوجوانان خواهیم پرداخت.

به عنوان اولین قدم لازم است بدانیم گاهی انجام دادن یک مسئولیت، می‌تواند پاسخی به یک یا چند نیاز اساسی فرزند باشد. در این موارد، لازم است این نیازها را شناسایی و میان آن‌ها با مسئولیت‌هایی که به فرزندتان می‌دهید، پیوندی ایجاد کنید تا او مسئولیتش را با علاقه بیشتری بپذیرد؛ نیازهایی مانند:

ک نیاز به استقلال

حس مستقل بودن برای بسیاری از فرزندان مطلوب است. شما می‌توانید از این نیاز طبیعی برای ایجاد مسئولیت‌پذیری استفاده کنید:

تو برای ساختن این کاردستی به کمک من نیاز نداری. می‌توانی با کمک دوستان آن را بسازی. شما به خوبی می‌دانید چطور باید هواپیمای کاغذی ساخت. امروز همه می‌خواهیم کمد‌هایمان را مرتب کنیم. تو هم کمد لباس‌هایت را مرتب کن و لباس‌های کثیف را برای شستن کنار بگذار.

ک نیاز به حس مفید بودن

احساس رضایت حاصل از «مفید بودن» حسی است که می‌توان به عنوان یکی از انگیزه‌های مسئولیت‌پذیری بر آن تکیه کرد:

گل‌ها خیلی به مراقبت نیاز دارند. فکر می‌کنم تو می‌توانی به آن‌ها رسیدگی کنی. از وقتی صبح‌ها برای خرید نان، خودت از خواب بیدار می‌شوی، همیشه نان تازه داریم. صبحانه با نان تازه، واقعاً خوش مزه است.

ک نیاز به پذیرفته شدن

یکی از نیازهای اساسی انسان، نیاز به پذیرفته شدن و لازمه برآورده شدن آن در کودک، جهت‌دهی هوشمندانه پدر و مادر است. فرزندان دوست دارند با کسب اعتبار برای خود، موجودیتشان را به افراد خانواده ثابت کنند. بسیاری از فرزندان، هنگامی برای انجام مسئولیت‌هایشان برانگیخته می‌شوند که احساس کنند افراد مهم زندگی‌شان، آن‌ها را پذیرفته‌اند. شما می‌توانید از این نیاز طبیعی، برای آشنا کردن فرزند با مسئولیت‌هایش و انجام دادن آن‌ها بهره ببرید:

پدرت به تنهایی ماشین را تمیز می‌کند. اگر بتوانی به او کمک کنی، خیلی خوش حال خواهد شد. دیروز معلمت می‌گفت که همیشه از بچه‌های کوچک‌تر و ضعیف‌تر مدرسه مراقبت می‌کنی. من واقعاً به تو افتخار می‌کنم.

ک نیاز به آگاهی از رشد و توانایی

کودکان از اینکه در جریان فرآیند رشد خود قرار بگیرند، لذت می‌برند. فرزند ما با بزرگ شدن، به‌طور طبیعی در تیررس مسئولیت‌های جدیدتر قرار می‌گیرد. با ایجاد ارتباط میان رشد فرزند با مسئولیت‌هایش، می‌توان انجام دادن آن‌ها را برایش جذاب کرد:

ناتوانی
پدر و مادر در برقراری
ارتباط سازنده فرزند - بر
اساس نیازهای او - می‌تواند
در آینده، مشکلات فراوانی
برای وی ایجاد کند.

تو دیگر می‌توانی ساعت را کوک کنی و صبح‌ها خودت بیدار شوی.

حالا که خواندن و نوشتن بلدی، می‌توانی هر شب برای خواهر کوچک‌ترت کتاب بخوانی. من هم خیلی دوست دارم قصه گفتن تو را بشنوم.

با این همه مطلبی که درباره زبایبی زباله‌ها می‌دانی، به نظر من تو بهتر از همه می‌توانی مسئولیت جداسازی زباله‌ها را به عهده بگیری. بهتر است از این پس، همه ما را درباره اینکه کدام زباله را در کدام سطل بیندازیم، راهنمایی کنی.

ک نیاز به برقراری و تحکیم رابطه با دیگران

انسان، موجودی اجتماعی و پویاست که برای تأمین نیازهای جسمی، روحی و عاطفی‌اش، همیشه با هم‌نوعان خود تعامل دارد و بدون ارتباط با دیگران، نمی‌تواند توانمندی‌های خویش را برای انجام دادن وظایف فردی و اجتماعی گسترش دهد. این ارتباط در سال‌های آغازین زندگی، بیشتر در چارچوب خانواده شکل می‌گیرد و ناگفته پیداست که پدر و مادر، طرف‌های اصلی آن هستند؛ بنابراین ناتوانی پدر و مادر در برقراری ارتباط سازنده فرزند بر اساس نیازهای او، می‌تواند در آینده، مشکلات فراوانی برای وی ایجاد کند. وجود ارتباطی محکم و برپایه عشق و محبت میان پدر و مادر با فرزند، فرصتی برای والدین فراهم می‌کند تا فرزند را با مسئولیت‌هایش آشنا کنند:

اگر کمد اسباب‌بازی‌هایت را مرتب نگه داری، من می‌توانم در عوض مرتب کردن کمد، برایت قصه بخوانم. چند وقتی است که دوستت کمی ناراحت به نظر می‌رسد. تو می‌دانی موضوع چیست؟

بسیاری
از فرزندان، هنگامی
برای انجام مسئولیت‌هایشان
برانگیخته می‌شوند که احساس
کنند افراد مهم زندگی‌شان،
آن‌ها را پذیرفته‌اند.